

نظریات مشورتی کمیسیون قضایی و حقوقی

موازن قضایی نیروهای مسلح

مرجع استعلام‌کننده: دادیار اجرای

احکام دادرسی نظامی کرمان

سؤال:

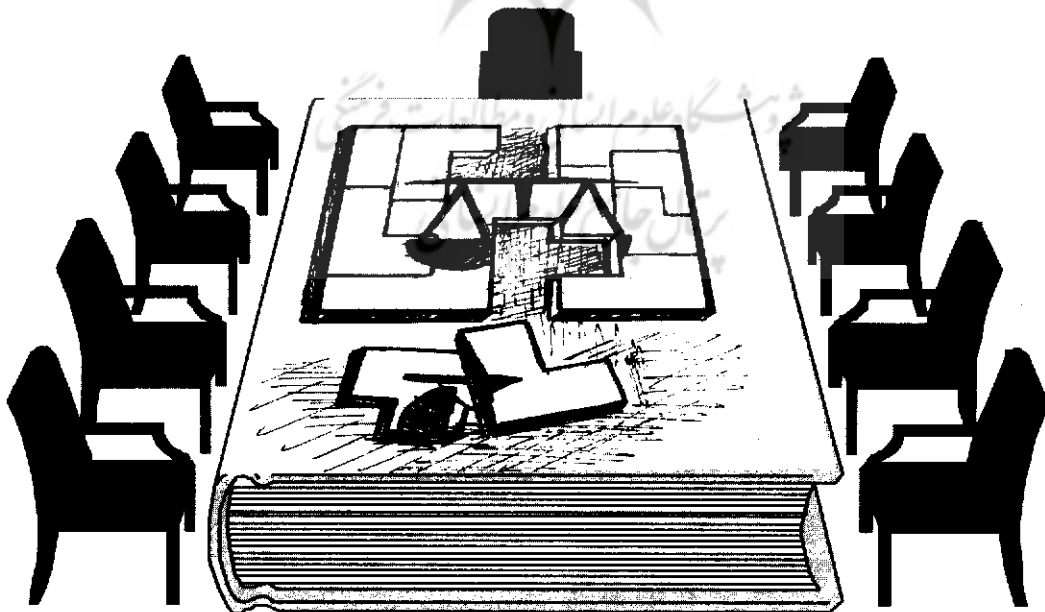
آیا مرور زمان صرفاً شامل جرایم بازدارنده می‌شود یا خیر؟ فرق جرایم بازدارنده و تعزیری چیست؟ آیا مرور زمان نسبت به جرایمی مثل سرقت، اختلاس، کلاهبرداری و ارتشا قابل اعمال است یا خیر؟

پاسخ:

۱- باعنایت به نص صریح ماده (۱۷۳) قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در

امور کیفری، مرور زمان صرفاً نسبت به جرایمی که مجازات قانونی آن از نوع مجازات بازدارنده یا اقدامات تأمینی و تربیتی باشد قابل اعمال است.
۲- باعنایت به ماده (۱۶) قانون مجازات اسلامی و تبصره ۲ ماده (۲) قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری، تعزیرات شرعی عبارت است از مجازاتی که در شرع مقدس اسلام برای ارتکاب فعل حرام یا ترک واجب بدون تعیین نوع و مقدار مجازات مقرر گردیده است و مجازات بازدارنده با توجه به ماده

(۱۷) قانون مجازات اسلامی، تأدیبات یا عقوبتی است که از طرف حکومت به منظور حفظ نظم و مراعات مصلحت اجتماع در قبال تخلف از مقررات و نظامات حکومتی تعیین می‌گردد. پس جرایمی مانند اختلاس، ارتشا و سرقت تعزیری به لحاظ اینکه دارای حرمت اولیه شرعی می‌باشند و در فقه نیز مستوجب تعزیر دانسته شده‌اند از جرایم تعزیری می‌باشند و مرور زمان نسبت به آنها قابل اعمال نمی‌باشد.
۳- باعنایت به مواد (۱۷۳)، (۱۷۴) و (۱۷۵)

قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب، مرور زمان حسب مورد صرفاً موجب موقوفی تعقیب یا اجرای حکم از جهت جنبه کیفری آن می‌باشد و مانع استیفاءی حقوق شاکی یا مدعی خصوصی نمی‌باشد. پس چنانچه پرونده در دادسرا به لحاظ مرور زمان منتهی به موقوفی تعقیب شود شاکی می‌تواند با ارائه دادخواست، موضوع را از مراجع قضایی ذیصلاح پیگیری نماید و اگر در دادگاه مشمول مرور زمان شود چنانچه موجبات رسیدگی به ادعای خصوصی مطرح شده باشد دادگاه با عنایت به ماده (۱۶) قانون تشکیل دادگاههای کیفری یک و دو مکلف به رسیدگی به موضوع می‌باشد و در مرحله اجرای حکم نیز رأی صادر شده صرفاً از جنبه کیفری مشمول مرور زمان می‌شود و چنانچه نسبت به امر حقوقی به تبع امر کیفری حکم صادر شده باشد از جهت جنبه حقوقی رأی صادر شده مشمول مرور زمان نمی‌باشد.

مرجع استعلام‌کننده: دادیار اجرای احکام دادرسی نظامی کرمان

سؤال:
باتوجه به ماده (۶) قانون اصلاح پاره‌ای از قوانین دادگستری ملاک تمیز جرایم جنحه‌ای از جنایی چیست؟

پاسخ:
هرچند که قانون مجازات عمومی سابق که تفاوت جرایم جنحه‌ای از غیر آن در آن ذکر شده بوده نسخ شده است، لکن جرایمی که از حیث میزان مجازات، مجازات آنها قابل انطباق با مواد (۹) و (۱۰) قانون مجازات عمومی سابق باشد می‌توان جنحه‌ای محسوب و ماده (۶) قانون اصلاح پاره‌ای از قوانین دادگستری را نسبت به آنها اعمال نمود.

مرجع استعلام‌کننده: معاون دادستان نظامی استان آذربایجان غربی

سؤال:
نظر به اینکه برابر ماده (۳) قانون مجازات

جرایم نیروهای مسلح کسر حقوق و مزایا به عنوان یکی از مجازات‌های تبدیلی پیش‌بینی شده، همچنین باتوجه به ماده (۹۶) قانون اجرای احکام مدنی، به چه مواردی از پرداخت‌ها عنوان حقوق و مزایا اطلاق می‌شود؟

پاسخ:
مبالغی که به کارکنان دولت به لحاظ حقوق مینا، سنوات خدمتی، پست‌سازمانی و فوق‌العاده شغل و جذب و ..... به‌طور مستمر پرداخت می‌شود جزو حقوق و مزایای آنان بوده و مشمول ضوابط کسر حقوق موضوع ماده (۴) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح و ماده (۹۶) قانون اجرای احکام مدنی می‌باشد.

مرجع استعلام‌کننده: دبیر جلسات قضایی سازمان قضایی نیروهای مسلح استان آذربایجان شرقی

سؤال:

آیا جعل در اوراق استراحت پزشکی که از سوی پزشکان در مطب شخصی یا بیمارستان‌های خصوصی دولتی یا نظامی صادر شده، جعل در سند رسمی است یا عادی؟ و آیا عمل مزبور از مصادیق امور نظامی موضوع ماده (۱۰۳) قانون م.ج.ن.م، می‌باشد یا خیر؟

پاسخ:
۱- با عنایت به مواد (۱۲۸۷) و (۱۲۸۹) قانون مدنی، اسنادی که در اداره ثبت اسناد و املاک یا دفتر اسناد رسمی یا در نزد سایر مأمورین رسمی در حدود صلاحیت آنها برطبق مقررات قانونی تنظیم شده باشند رسمی و سایر اسناد عادی است. پس گواهی استراحت پزشکی صادر شده از سوی پزشکان شاغل در بیمارستان‌های دولتی (اعم از نظامی و غیرنظامی) که برطبق مقررات در حدود صلاحیت آنها صادر شده سند رسمی و جعل در آنها، جعل در اسناد رسمی تلقی می‌شود و سایر گواهی‌های پزشکی که در مطب شخصی یا بیمارستان‌های خصوصی صادر می‌شوند سند عادی و جعل در آنها جعل در سند عادی تلقی می‌شود و در فرض سؤال، به لحاظ اینکه جهت عدم انجام

خدمت وظیفه یا توجیه غیبت بوده از مصادیق امور نظامی تلقی و حسب مورد مشمول مواد (۱۰۳) یا (۱۰۶) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح می‌باشد.

۲- با عنایت به اینکه مجازات کسر حقوق و مزایا، موضوع بند یک قسمت "الف" ماده (۳) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح ماهیتاً با جزای نقدی تفاوتی ندارد و هر دو نوعی مجازات مالی محسوب و با عنایت به وحدت ملاک مقرر در وحدت رویه شماره ۶۵۴ مورخ ۸۰/۷/۱۰ هیأت عمومی دیوان عالی کشور ایام بازداشت قبلی نسبت به مجازات کسر حقوق و مزایا قابل احتساب می‌باشد.

مرجع استعلام‌کننده: فرماندهی نزاچا - مدیریت امور حقوقی

سؤال:

با عنایت به نسخ ماده (۵۶) قانون سابق مجازات جرایم نیروهای مسلح، آیا اخراج کارکنان بورسیه و متخصصین مجرب که مرتکب فرار از خدمت بیش از شش ماه می‌شوند منوط به حکم دادگاه یا رأی کمیسیون‌های ذی‌ربط در نیروهای مسلح می‌باشد یا خیر؟

پاسخ:
باتوجه به اینکه مقررات ماده (۵۶) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب سال ۷۱ به موجب ماده (۱۳۷) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب سال ۸۲ به صورت صریح نسخ شده است، بنابراین، کارکنان بورسیه و متخصصین مجرب نیروهای مسلح در صورت فرار مازاد بر شش ماه حسب مورد مشمول مقررات مواد (۹۶) قانون استخدامی ارتش، (۱۰۵) قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران و (۱۱۲) قانون استخدام‌ناجامی باشند، لیکن چنانچه متخصصین مجرب یا افرادی که از بورسیه نیروهای مسلح استفاده کرده‌اند از تعهداتی که در قبال نیروهای مسلح متعهد گردیده‌اند تخلف نمایند و از این حیث به سازمان‌های نظامی و انتظامی خسارت وارد شود یگان مربوط می‌تواند به لحاظ تخلف از

تعهد، خسارت وارد شده را برابر قرارداد با ارائه دادخواست از طریق دادگاههای عمومی حقوقی مطالبه نماید.

✓ مرجع استعلام‌کننده: سرپرست معاونت آموزش و نیروی انسانی س.م. سپاه - قض - انض

سؤال:

باعنایت به اینکه ماده (۸۵) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح در خصوص نوع خسارت صرفاً اشاره به نقص یا تضییع اموال نموده، حال چنانچه خسارت وارد شده از نوع معیوب نمودن باشد مشمول ماده قانونی مزبور می‌باشد یا خیر؟
جواب: با عنایت به اینکه در ماده (۸۵) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح، به نقص اموال تصریح شده است معیوب نمودن اموال فرعی نقص تلقی می‌شود.

سؤال:

✓ مرجع استعلام‌کننده: سرپرست معاونت آموزش و نیروی انسانی س.م. سپاه - قض - انض

سؤال:

باعنایت به اینکه در ماده (۸۵) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح صرفاً اشاره به افعال و تفریط شده حال چنانچه به واسطه افراط خسارتی وارد شود مشمول ماده قانونی مزبور می‌باشد یا خیر؟

پاسخ: آنچه موجب ضمان می‌باشد تقصیر است و با توجه به تبصره ماده (۳۳۶) قانون مجازات اسلامی که تقصیر را اعم از بی احتیاطی، بی‌مبالاتی، عدم مهارت و عدم رعایت نظامات دولتی دانسته، کلمه "اهمال" اشاره شده در مواد (۸۳) و (۸۵) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح نیز به معنای سهل‌انگاری و ریشه آن "اهمل" می‌باشد که افراط هم یکی از مصادیق افعال می‌باشد.

✓ مرجع استعلام‌کننده: سرپرست معاونت آموزش و نیروی انسانی س.م. سپاه - قض - انض

آیا ضابطین نظامی با هماهنگی مراجع قضایی و دژبان حق دستگیری کارکنان وظیفه‌ای که دارای شرایط بند "الف" ماده (۶۰) مجازات جرایم نیروهای مسلح می‌باشند را بعد از سپری شدن پانزده روز غیبت دارند یا باید منتظر بمانند تا غیبت به شصت روز برسد و بعد از شصت روز ضمن ارسال پرونده به مرجع قضایی اقدام به دستگیری فرد نمایند؟

پاسخ:

باعنایت به بند "الف" ماده (۶۰) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح، کارکنان وظیفه‌ای که در زمان صلح برای اولین بار مرتکب فرار شوند چنانچه ظرف شصت روز از تاریخ شروع غیبت مراجعت نمایند برابر ماده قانونی مزبور تنبیه و قبل از شصت روز، یگان تکلیفی به انعکاس موضوع به مرجع قضایی ندارد، لکن چنانچه در اجرای تبصره ماده (۱) قانون الحاق موادی به قانون خدمت وظیفه عمومی مصوب سال ۶۵ و یا سایر طرق قانونی دیگر پس از پانزده روز و قبل از شصت روز یا بعد از آن دستگیر شود باید بلافاصله پرونده همراه متهم به مرجع قضایی ذی صلاح ارسال شود.

✓ مرجع استعلام: ریاست بازرسی نیروی زمینی سپاه
سؤال:

باعنایت به ماده واحده قانون حمایت قضایی از کارکنان دولت و پرسنل نیروهای مسلح، بعضی از قضات به صرف تشخیص بالاترین مقام دستگاه اجرایی نمایندگان حقوقی را جهت دفاع از کارکنان مربوط پذیرفته و بعضی از قضات با توجه به تبصره ۲ ماده واحده مزبور کسانی را که در ابتدا به عنوان متهم پرونده نبوده و در جریان رسیدگی به عنوان آمر، معاون و یا شریک جرم و تحت تعقیب قرار می‌گیرند و در حال حاضر دستگاه اجرایی مربوط نیز از آنها شاکی نمی‌باشد این مورد را مشمول حمایت قضایی ماده واحده مزبور تلقی نمی‌کنند و از پذیرش نماینده حقوقی یگان خودداری می‌کنند، لذا پاسخ مستدل و مستند جهت رویه واحد مورد تقاضاست؟
پاسخ:

۱- غرض و فلسفه ماده واحده قانون حمایت قضایی از کارکنان دولت و پرسنل نیروهای مسلح، این است که چنانچه در رابطه با انجام وظیفه،

دعوائی متوجه کارکنان دولت و پرسنل نیروهای مسلح شد، دستگاه متبوع در صورت شاکی نبودن اقدام به حمایت قضایی و دفاع از کارکنان خود نماید.

۲- با عنایت به مواد (۶) و (۱۲) آیین نامه اجرایی قانون مزبور، تشخیص اینکه دعوی مطرح شده مرتبط با انجام وظایف می باشد یا خیر، به عهده بالاترین مقام دستگاه متبوع متقاضی می باشد.

۳- در مواردی که گزارش موضوع اتهام علیه شخص یا اشخاص اعلام و در جریان رسیدگی اشخاص دیگری به عنوان معاون یا شریک جرم تحت تعقیب قرار گیرند، چنانچه یگان از آنها شاکی نباشد و اتهامی را متوجه آنها نداند بنا به درخواست متقاضی و تشخیص بالاترین مقام دستگاه متبوع متقاضی دایر بر ارتباط دعوا با وظایف شخص، در اجرای مقررات قانون حمایت قضایی از کارکنان دولت بر پرسنل نیروهای مسلح مکلف به حمایت قضایی و ارائه خدمات حقوقی می باشد.

مرجع استعلام کننده: فرماندهی پیش و اجرائیات حوزه مرکزی سپاه

سؤال:

چنانچه شخصی که فاقد شرایط استحقاقی یا امنیتی جهت استفاده از منازل سازمانی باشد یا کتمان حقیقت یا گزارش خلاف واقع مبنی بر نداشتن منزل شخصی ساکن شود، آیا عمل وی جرم می باشد یا تخلف؟

پاسخ:

حسب ماده (۹۵) قانون استخدامی سپاه، نحوه استفاده از خانه های سازمانی سپاه برابر قانون نحوه استفاده از خانه های سازمانی ارتش مصوب ۱۳۶۲/۵/۲۸ می باشد و حسب تبصره ۱ ماده (۵) قانون مزبور، خانه سازمانی به پرسنلی که در شهر یا منطقه خدمتی خود دارای خانه مسکونی متناسب با عائله تحت تکفل باشند تعلق نخواهد گرفت و سایر شرایط واگذاری، اجاره بها و غیره در قانون مزبور و آیین نامه مربوط به صورت کامل

بیان شده است و به نظر می رسد از نظر قانونی ابهامی نداشته باشد.

مرجع استعلام کننده: باز پرس شعبه اول

دانشسرای نظامی اردبیل

سؤال:

یکی از کارکنان وظیفه با استفاده از امتیازات ویژه مقام معظم رهبری، از خدمت وظیفه معاف دائم بوده و قبل از اتهام مراحل اداری مرتکب فرار از خدمت شده، حال با عنایت به اینکه در زمان فرار استحقاق معافیت را داشته قابل تعقیب و مجازات می باشد یا خیر؟

پاسخ:

در فرض سؤال، چنانچه معتم در زمان فرار از خدمت، استحقاق معافیت از خدمت را وفق مقررات داشته باشد قابل تعقیب و مجازات نمی باشد.

مرجع استعلام کننده: ریاست سازمان

قضایی استان خراسان

سؤال:

در جرایم غیر قابل گذشت، چنانچه شکات

متعدد باشند و پس از محکومیت در فواصل زمانی مختلف رضایت خویش را اعلام نمایند، آیا پس از اخذ رضایت در هر مرحله محکوم می تواند در اجرای ماده (۲۵) قانون اصلاح پاره ای از قوانین دادگستری تقاضای تخفیف مجازات بنماید و آیا دادگاه می تواند اقدام به صدور حکم تخفیف مجازات بنماید یا جهت اعمال ماده قانونی مزبور رضایت کلیه شکات شرط می باشد؟

پاسخ:

با عنایت به مواد (۲۵) قانون اصلاح پاره ای از قوانین دادگستری و (۲۷۷) قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری، در صورت گذشت شاکی یا شکات بعد از قطعیت حکم، دادگاه به درخواست محکوم علیه می تواند مجازات را در صورت اقتضا تخفیف دهد و گذشت شکات قابل تجزیه نمی باشد. اگر عده ای گذشت کرده باشند و عده ای دیگر گذشت نکنند با استناد به مواد فوق نمی توان از تخفیف به نفع محکوم علیه استفاده نمود.

اصلاحیه

بدین وسیله به اطلاع فواندگان محترم می رساند در شماره ۴۸ دادرسی در مقاله سافتار هیأت منصفه انگلستان، اشتباهاً بجای نام آقای سیدرسول میرلومی که دانش آموخته کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی می باشند، نام آقای اسماعیل رحیمی نژاد درج گردیده بود که در اینجا ضمن عذرخواهی از نامبرندگان، بدین وسیله اصلاح می گردد.